

AXBOROTLASHGAN TA'LIM MUHITIDA TALABALARNING O'Z-O'ZINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI

Kudenov Temurbek Maxsetbayevich

Matematika o'qitish metodikasi kafedrası, assistent o'qituvchi

Ajiniyoz nomidagi Nukus davlat pedagogika instituti,

Nukus shahri, O'zbekiston

kudenovtemurbek509@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0002-7077-6237>

[+998905945859](tel:+998905945859)

Annotatsiya: Ushbu maqolada axborotlashgan ta'lim muhiti sharoitida talabalarning o'z-o'zini rivojlantirish jarayonining nazariy asoslari ko'rib chiqiladi. Ta'limda axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining (AKT) integratsiyasi o'z-o'zini rivojlantirish jarayonining yangi imkoniyatlarini ochib berishi, talabalarning ijodiy qobiliyatlari va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini shakllantirishga ta'sir ko'rsatishi tahlil qilinadi. Shuningdek, maqolada ta'lim muhitini axborotlashgan holatda tashkil etishning nazariy va amaliy jihatlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: axborotlashgan ta'lim muhiti, o'z-o'zini rivojlantirish, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, mustaqil o'qish, ijodiy fikrlash.

Globalizatsiya va texnologik taraqqiyot davrida ta'limning axborotlashuvi dolzarb masala bo'lib qolmoqda. Ta'lim muhitini axborotlashgan holatda tashkil etish nafaqat ta'lim jarayonini modernizatsiya qilishni, balki talabalarni mustaqil rivojlanishga yo'naltirishni ham ta'minlaydi. Ushbu jarayonda o'z-o'zini rivojlantirish tamoyillari muhim ahamiyat kasb etadi, chunki ular talabalarning shaxsiy salohiyatini oshirishga, bilim olishga qiziqishini kuchaytirishga va kasbiy ko'nikmalarni shakllantirishga ko'maklashadi.

1. Axborotlashgan ta'lim muhitining nazariy asoslari

1.1. Axborotlashgan ta'lim muhiti tushunchasi

Axborotlashgan ta'lim muhiti zamonaviy AKTni qo'llash orqali tashkil etiladigan va ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga yo'naltirilgan ta'lim makonidir. Ushbu muhit:

- interaktiv o'qitish vositalarini o'z ichiga oladi;
- masofaviy ta'lim imkoniyatlarini kengaytiradi;
- talabalarga individual yondashishni ta'minlaydi.

1.2. O'z-o'zini rivojlantirish jarayonining mohiyati

O'z-o'zini rivojlantirish – bu talabalarning o'z shaxsiy qobiliyatlarini rivojlantirish, yangi bilim va ko'nikmalarni o'zlashtirish, shuningdek, mustaqil

fikrlash va mas'uliyatni oshirish jarayonidir. Axborotlashgan ta'lim muhiti o'z-o'zini rivojlantirish uchun quyidagi shart-sharoitlarni yaratadi:

- axborotga erkin kirish imkoniyati;
- moslashuvchan o'quv dasturlari;
- talabalarning individual ehtiyojlariga mos resurslar.

2. Axborotlashgan ta'lim muhitida o'z-o'zini rivojlantirish tamoyillari

Axborotlashgan ta'lim muhitida talabalarning o'z-o'zini rivojlantirish jarayoni quyidagi tamoyillar asosida tashkil etiladi:

2.1. Interaktivlik tamoyili

AKT vositalari yordamida talabalarga dars jarayonida faol ishtirok etish imkoniyati beriladi. Masalan, virtual laboratoriyalar, simulyatsiyalar va onlayn test tizimlari yordamida bilimlar amalda qo'llaniladi.

2.2. Individual yondashuv tamoyili

Axborotlashgan muhitda har bir talabaga moslashuvchan dasturlar taklif etiladi. Shaxsiy rivojlanish yo'nalishi talabaning qiziqishlari va ehtiyojlariga mos ravishda belgilanadi.

2.3. Ochiqlik tamoyili

Talabalar uchun onlayn ta'lim resurslaridan foydalanish imkoniyati yaratiladi. Bu tamoyil global miqyosda bilim olishga yo'l ochadi.

3. Axborotlashgan ta'lim muhitida talabalarning o'z-o'zini rivojlantirish metodlari

Axborotlashgan muhitda talabalarning o'z-o'zini rivojlantirish quyidagi metodlar yordamida amalga oshiriladi:

3.1. Mustaqil o'qish va o'rganish

Onlayn kurslar va masofaviy ta'lim platformalari (Coursera, EdX, Moodle) talabalarni mustaqil bilim olishga yo'naltiradi. Talabalar vaqt va joydan qat'iy nazar o'qish imkoniga ega bo'ladi.

3.2. AKT orqali muloqot va hamkorlik

Virtual guruh ishlari va onlayn forumlar talabalar o'rtasida tajriba almashish va muammolarni birgalikda hal qilish imkoniyatini beradi.

3.3. Avtomatlashtirilgan baholash tizimlari

Bilimni baholashda test va interaktiv topshiriqlar yordamida talabalarning bilim darajasi aniqlanadi. Bu ularga kamchiliklarini tahlil qilish va ularga e'tibor qaratish imkonini beradi.

4. Axborotlashgan ta'lim muhitining afzalliklari va cheklovlari

4.1. Afzalliklar:

- Talabalar uchun keng tanlov va moslashuvchanlik;
- Resurslarga tezkor va qulay kirish imkoniyati;
- Ta'lim jarayonini qiziqarli va samarali qilish.

4.2. Cheklovlar:

- Texnik vositalarning yetishmasligi;
- O'qituvchilarning AKT bo'yicha malakasini oshirish ehtiyoji;
- Internet infratuzilmasining cheklanganligi.

Axborotlashgan ta'lim muhiti talabalarning o'z-o'zini rivojlantirishini qo'llab-quvvatlash uchun keng imkoniyatlar yaratadi. Ushbu muhitda talabalar nafaqat bilim olishda, balki o'z shaxsiy salohiyatlarini rivojlantirishda ham yuqori natijalarga erishadi. Shu bilan birga, axborotlashgan muhitdan foydalanishda yuzaga keladigan muammolarni hal qilish uchun tizimli yondashuv va AKT infratuzilmasini rivojlantirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va ta'lim: nazariy va amaliy jihatlar. Toshkent, 2022.
2. Kenjayev, A. "Ta'limda innovatsion texnologiyalar". O'zbekiston Milliy Universiteti, 2021.
3. UNESCO. "Digital Learning and ICT in Education". 2020.
4. World Bank. "The Role of Technology in Modern Education". 2019.
5. Anderson, T. "The Theory and Practice of Online Learning". 2008.
6. Coursera.org. "Online Learning Platforms and Opportunities".
7. Куденов, Т. М. (2024). МУСТАҚИЛ ЎЗ-ЎЗИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ КЎНИКМАСИ ВА БОШҚАРИШ МОДЕЛЛАРИ. *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi*, 22(5), 83-89.
8. Куденов, Т. М. (2024). АХБОРОТЛАШГАН ТАЪЛИМ МУҲИТИДА МУСТАҚИЛ БИЛИМ ОЛИШ КЎНИКМАСИНИ РИВОЖЛАНТИРИШ ФУНКЦИЯЛАРИ. *Ta'limning zamonaviy transformatsiyasi*, 4(3), 216-221.
9. Makhsetbaevich, K. T. (2023, July). PROCESSES OF IMPROVING INDEPENDENT KNOWLEDGE ACTIVITY IN THE INFORMED EDUCATIONAL ENVIRONMENT. In *Proceedings of International Conference on Scientific Research in Natural and Social Sciences* (Vol. 2, No. 8, pp. 26-29).
10. Kudenov, T. (2023). IMPROVEMENT OF INDEPENDENT COGNITIVE ACTIVITY OF STUDENTS IN AN INFORMATIONAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT AS A PEDAGOGICAL PROBLEM. *Science and innovation*, 2(B3), 582-586.
11. Makhsetbaevich, K. T. (2023, July). IMPROVING STUDENTS' INDEPENDENT COGNITIVE ACTIVITY. In *Proceedings of International Conference on Educational Discoveries and Humanities* (Vol. 2, No. 8, pp. 32-34).
12. Куденов, Т. М. (2023, July). СРЕДСТВА СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ ПОЗНАВАТЕЛЬНОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ

СТУДЕНТОВ. In *Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (Vol. 2, No. 8, pp. 1-6).

13. Makhsetbaevich, K. T. (2023, July). FUNCTIONS OF DEVELOPING INDEPENDENT LEARNING SKILLS IN AN INFORMED LEARNING ENVIRONMENT. In *Proceedings of International Educators Conference* (Vol. 2, No. 7, pp. 55-58).

14. Куденов, Т. М. (2023, July). РАЗВИТИЕ НАВЫКОВ САМОСТОЯТЕЛЬНОГО ОБУЧЕНИЯ В ИНФОРМАЦИОННОЙ УЧЕБНОЙ СРЕДЕ. In *Proceedings of Scientific Conference on Multidisciplinary Studies* (Vol. 2, No. 8, pp. 7-11).